

Миколаївський ліцей «Педагог»

Багинська Анастасія Борисівна
учениці 11 класу
27.12.96.

Вчитель: Рибак Н.А.

Адреса навчального закладу:

м. Миколаїв,
пров. Парусний, 3

Тел.: 421315

ДИТИНСТВО

Оповідання

Свята звенигородська земля... Здавалося, ніде більше такої немає, лише в Україні. У цих місцях, як у казковому плетиві, зійшлися гаї, діброви, яри, балки, долини, чисті ставки; де з кожного зеленого куточка віє багатовіковою історією українського народу, його славним героїчним минулим. Дід Іван знає всі таємниці: він часто розповідав малому Тарасику про мужніх гайдамаків, що не мирилися зі свавіллям, а чесно йшли у бій проти несправедливості, про лицарів, які добули, воюючи за рідну землю, слави, про тих, хто на цій землі пролив кров християнську! В цьому малий не вбачав нічого дивного, бо вже давно закріпив спільність між минулим і дідом Іваном. Він досить легко вловлював кожне слово діда, читав по сивих очах у старого все, що той мав на душі. Допитливість зростала, не давала спокою. Ці розповіді будили уяву малого хлопця, бентежили душу...Звичайно, дитяча душа тонше налаштована до звучання героїчних оповідей, а у діда вона вже зачерствіла від довгого життя.

У цьому розкішному куточку оселилася панська неволя, що тяжким ярмом давила на людей, позбавлених елементарного права - жити по-людськи. Дід був кріпак, батько – кріпак, і він – кріпак... Дитиною Тарасик часто чув від рідних страшне слово «кріпак», але його зміст залишався для нього таємним, розмитим, немов у тумані. Він лише здогадувався, що чомусь саме це слово неймовірним чином впливає на життя родини, змушуючи дорослих так тяжко працювати...

Ще не встало сонце, проте чабанець, малий і босий, переступив поріг старої хати, вийшов за село... Босі ноги крокували звивистими стежинами, трохи прохолодними, змоченими холодною росою. Батько казав: «Рясна ранкова роса провіщає погожий, сонячний день». Ягнята бігли попереду,

пощипуючи зелену травицю. Тарас, хоч був ще малий, але добре знав свої обов'язки чабанця. Ясне сонце, тепле й приязне, ще не встигло наложити палючих слідів на землю, проте хлопець, допитливий і непосидючий, узрів на піщаній дорозі непомітний для ока слід ящірки. Який цікавий візерунок?! На що схожий? У руках з'явилася паличка... Миттєвий рух, ще один, другий.... І вже на Тарасика дивився козарлюга з довгими вусами та оселедцем... Так, все на цій землі особливе, чаруюче і неповторне. Все має своє пояснення, своє значення... Хто вперше доторкнеться до тої краси, той одразу відчує душевний трепіт, несподівану жагу животворящої сили, з її таємничістю і чистотою. Колись давно матуся чимало цікавинок йому розповідала: які трави лікують тварин і людей, яких треба остерігатися, з чого можна приготувати смачний салат, а які не можна брати до рота. І ще багато чого, при цьому дивлячись на нього якимось дивно, немов вона знала якусь важливу таємницю.

Яскраве різнобарв'я усіляких квітів і трав лягло перед Тарасиком, він мав найвищу втіху: заглибитися на день у притаєний світ зеленої пущі. Й тоді вимальовувалися в сірій нудьзі щоденності барвисті плями, вони кружляли у нескінченному танку, ваблячи погляд... Тарасу зручно було сидіти і спостерігати за подружкою, поки вона з цікавістю відшукувала маленькі камінці на темній землі... Несподівано маленька долоня протягнулася до нього, а в ній – світло-сірі, коричневі, чорні камінчики. З серйозним виразом обличчя Тарасик почав вимальовувати на землі гарну хату з квітучим садком навколо, маленького хлопчика, якому молода жінка з лагідною усмішкою на губах про щось розповідає. По дітям грайливо пробіг сонячний зайчик, він весело стрибнув на обличчя Оксанки, залоскотав знайомі очі, які так і грають, а чорні, густі брови аж геть піднялися над тими очима... І в серці малого оселився такий невимовний сум, лише за одної згадки про матір і її прекрасну, таку ж світлу і теплу, як оте сонце, усмішку. Кап-кап, одна за одною спадають солоні сльози, Оксанка сідає поруч, співчутливо зазирає в очі і шепотить щось незрозуміле, її голос тремтить, тому незабаром вона замовкає, і лише міцно

обіймає друга. Хвилина, друга - і стає трохи легше від усвідомлення того, що є той, хто завжди зрозуміє.

Полюбляв Тарас змалечку гуляти цілими днями, обдивлятися та пізнавати світ. Навіть його матір казала про те, що небо йому, як рідна хата, а сонце, як мати. А хлопчику ото все здавалося, що там на безкрайньому полі, на горизонті, який ховається за хмарами, край світу. Намагався він не один раз його дістатися, але все дарма. Лише поле навколо тихо колихалося...Одного разу навіть заблукав хлопчина. Рідні вдома переполошилися: дитина пропала, Катря (сестра, що не вгледіла) опускала винуваті очі. Раптом заскрипіли вози, чумаки приїхали, а Катря так і обомліла: за перелазом біліла Тарасова сорочка і блищали сині очі. «Малий, а вже чумакувати захотів», - довго ще посміювалися родина і друзі.

А буває, сидить ото один, поруч ягнята ліниво пощипують смарагдову траву, а він невідривно дивиться на білосніжні хмарки над собою, допоки шия не заболить. Все намагається вгадати, хто ж то: кішечка, цуценя або ж обличчя чиєсь. Іноді пильно вдивляється: ба, так це ж дідові зморшки старечі всміхаються, а деколи і ніжні очі материні немов би кличуть додому. День добігає кінця. Спускався вечір; ніч наближалася: з'явилися перші зорі, викотився з-за лісу молодий місяць... Час додому....Останній раз кидає Тарас трохи засмучений погляд на рідну землю, що немов увійшла у кров, оселившись там назавжди. А потім всміхається: адже настане новий день. З цією радісною думкою оглядає свої володіння, милуючись красою дня, що йде на спокій, поступаючись новому, як і завжди. Невпинний кругообіг у природі. Темні тіні обережно лягають на квітковий килим, з острахом, мовби бояться пом'яти шовкові пелюстки. Прохолодний вітер пестить теплу шкіру і, здається, шепотить: « Час іти додому». А сутінки, що згущаються, ледве чутно відлунюють йому. Небо без єдиної хмаринки - чекай суху погоду. А дощ так потрібен...

Ці щасливі миті пронизували його дитинство, підіймаючи в душі велику ніжність і довіру до людей, світу. Так було до смерті матері, але зараз ця

долина - його єдина схованка. Йти додому Тарасу зовсім не хотілося, бо нічого радісного на нього там не чекало: лише зла мачуха і п'ять злих дітей, що зовсім не вважали його за родину. А бідний батько (хворий) погляне на нього сумно, але нічого не скаже: хаті потрібна господиня, яка буде піклуватися про дім. Тарасик сумував: ще декілька років тому все було зовсім не так...Думки, думки...Що з вами робити? Куди від них бігти?

Приїдеш додому - на столі димить старий глиняний посуд, розписаний різнобарвними квітами. Це колись турботливі руки бабусі постаралися на славу. В тарілці майже святкова страва - вареники, смачні, гарячі, нехай з цибулею, але зроблені рідними неньчиними руками...Терпіти вже несила, тому хапаєш їх й одразу обпалюєшся, тоді мати, а за нею і всі інші, починають доброзичливо сміятися з твого дитячого поспіху. Незабаром і Тарасик приєднується до загальних веселоців, і стає так тепло, немов сонце, що вже зайшло на вулиці, повернулося в хату, щоб освітити сімейний вечір.

Нарешті настала година, коли треба вже й лягати спати. Маленький Тарас завжди з нетерпінням очікував тієї хвилини, коли він ляже у ліжко, а поруч мати приготувалася розповідати дивні казки про ледачого сина, що три роки був на службі у злого Оха, про великих приятелів, цапа та барана, про сімох братів-гайворонів і їх сестру та ще про безліч усіляких цікавинок. Тарас любляв уявляти себе у вирі подій, то тваринкою якоюсь, то хлопчиком малим, що потрапив у біду. А потім, прикинувшись сплячим, довго-довго дивитися на прекрасне обличчя матері, уважно вдивляючись в тонку сіточку зморшок навколо великих, лагідних очей, ніжну усмішку і натруджені руки, до яких так приємно було прилинути, забуваючи усі денні тривоги, і уявити себе відпочиваючим на пухнастих хмаринках. Але більш за все насолоджувався хлопчик тихим, чітким голосом, що наспівував йому колискові. Чарівний голос матері супроводжував у дні його безтурботного дитинства:

Світять зорі неозорі,

А над ними - глибина,

Десь за морем, синім морем

Мій синочок засина.

Мама його колисає,

Ніжки ковдрою вкрива,

Біля ліжечка сідає,

Тихо пісеньку співа.

Найбільше Тарас любив свята. День за днем пролітали непомітно, і настав Великдень. Село швидко змінило свій вигляд: яскрава весна набула своїх прав. Усе навкруги розквітало, яблуні та вишні вбралися в біло-рожевий наряд, а молоді дівчата слідом за ними приміряли найкращі свої вбрання та йшли гуляти, залишаючи за собою дзвінкі дівочі пісні.

Весь день Тарасик грався з Оксанкою на пасовищі, а ввечері з великим небажанням поспішив додому: батько буде хвилюватися, пізно вже. Варто йому було переступити поріг, на нього почала наступати чорна хмара. «Це він взяв», - Тарас почув неприємний голос Степана.

Чимдуж кинувся у густий садок...Маленький Тарас самотньо сидів в далекому куточку саду, проливаючи непрохані сльози. Плакав у відчаї й безнадії. Знову він був принижений зведеними братами і сестрами, але на цей раз все було значно серйозніше і образливіше: його звинуватили в крадіжці. І навіть втеча не змогла допомогти, дядько три дні мучив нещасну дитину, доки хлопцю не довелося зізнатися в злочині, якого він не робив. Тільки ось місця назвати не міг, адже крав зовсім не він, а його зведений брат Степан. От і сидів хлопчик, не знаючи, куди дітися від невимовної образи та ненависті, що оселилися в дитячому серці. Малий добре розумів, що хоч як важко доводиться іноді серед людей, але треба жити серед них, бо без них не можна. Проте у серці назавжди залишиться крижаний голос мачухи і ворожі погляди зведених сестер і братів. Холодок залив йому всі груди і підступив до горла.

Ніколи не міг пробачити потім Шевченко цього своїй новій “родині”. Його, невинну дитину, принижували - і нікому було за нього заступитися.

Найближча йому людина лежала в холодній землі, не в змозі захистити. Часто Тарас приходив на могилу матері, розповідав їй про всі свої біди і тривоги, плакав і просто мовчав, віддаючись приємному почуттю, що поруч незримо присутня рідна людина, до якої завжди можна прийти...

Ось і зараз Тарас побіг на кладовище. Йому не було страшно... У цей день погода була сумовита і тужлива. Небо ховалося за великими хмарами свинцевого кольору, через які ледве пробивалися бліді промінчики сонця. Присівши на тверду землю, хлопчик замислився на стільки, що навіть не помітив, як почав накраплювати маленький дощик. У його уяві стояв сонячний день...

Мати обіймає Тараса, наспівуючи йому мелодійну пісню, а він уважно вдивляється в рідне обличчя: променисті очі, тонку сіточку зморшок навколо них, гладить лагідні, натружені руки, які невтомно піклувалися про кожного члена родини. За хвилину вийшов і тато, дозволивши собі маленький відпочинок. Присів і обійняв дружину, вільною рукою перебирав прядки волосся сина. Такою запам'яталася родина Тарасику.

І саме про це він думав, коли тримав з усіх сил вмираючого батька за руку, немов сподіваючись цим затримати його в світі живих. Усі навколо плакали, голосили, гвалт стояв неймовірний, ще б пак, годувальник родини помирає. Тарас не плакав більше, але в його очах, на самому дні, плескалася невимовна мука, а все тіло напружилося в очікуванні тієї самої страшної миті, коли він залишиться один. На мить юнак безсило закрити очі, а, відкривши, стомлено видихнув: все було кінчено.

І ось він знову сидів на пам'ятній галявині, де дитиною був таким щасливим, коли все здавалося таким простим і зрозумілим. А зараз... Він один, сирота. І як йому жити далі, хлопець мало розумів. Але відчував, що будь за що має зберегти спадщину своєї родини, зберегти все, чому його навчали люблячі люди. Казки, пісні матеріні, щоб розповідати їх потім власним дітям, і дідові легенди про святу звенигородську землю. Заповіт батька сховати на дно душі, як коштовну скарбничку: *«Синові моєму Тарасові*

зі спадщини після мене нічого не треба. Він не буде людиною абиякою, з його вийде або щось дуже добре, або велике ледащо; для нього спадщина по мені... нічого не значитиме...»

«Треба знайти гарного вчителя малювання, щоб стати справжнім художником. Я намалюю свою родину такою, якою запам'ятав назавжди: сповитою красою тепла і любові», - з такими думками Шевченко крокував широкою дорогою: ноги самі вгадували напрямок, ноги самі несли його далі й далі... А за ним злетів у небо прекрасний орел, тінню від широких крил накриваючи шлях і подорожнього.

P.S. У 1843 році Т.Г. Шевченко напише роботу під назвою «Селянська родина». Критики назвуть картину апофеозом щастя людини. В основу картини покладено сюжетний мотив трьох поколінь. Те, що зображено на полотні, - це не епізод із життя селянської родини, а духовна спільність, яка створює атмосферу сім'ї, її внутрішню суть.